

Innlegg om Den katolske kirkes og den interreligiøse oppfølgingen på klimafeltet

Kirkelig nettverk for Klima og miljø, 16. februar 2017

Av: Ingrid Rosendorf Joys, STLs generalsekretær

Takk for invitasjonen til å si noe om det katolske og det interreligiøse perspektivet. Jeg tror det er mulig å behandle det nesten under ett, fordi utgangspunktet er det samme: vern om skaperverket, på oppdrag fra skaperen til den skapte.

Det katolske engasjementet tok for alvor av – eller kom i det minste på et nytt nivå – med pave Frans og klimaencyklikaen *Laudato Si'*. Pave Benedikt ble riktignok kalt den grønne paven, fordi han gjorde Vatikanstaten om til verdens første klimanøytrale stat med solcellepanel på takene, men det var først med pave Frans at klimaspørsmål fikk bred og folkelig oppslutning innen Den katolske kirke, og ikke minst da det å leve og handle bevisst i forhold til de klimautfordringene som finnes, ble en naturlig og nødvendig del av det å leve som kristen.

Det er vanskelig å skjønne *Laudato Si'* eller også de andre utspillene som pave Frans har (*Evangelii Gaudium*, markeringen i Lund, besøket til Lampedusa osv.), uten å skjønne Frans selv. Han er den som «beskyldes» for å være frigjøringssteolog, har satt i gang samtaler med uglesette Hans Küng og saligkåret den kjente martyren Oscar Romero som ble drept av snikmorder, beskylt for å være marxist, mens han feiret messe og han er omfavnet av de mest kjente frigjøringssteologene Boff og Gutierres. Samtidig beskyldes han også for å være konservativ og lefler med de ortodokse, og har for eksempel kommet nærmere Den russisk-ortodokse kirke.

Paven lar seg ikke lett plassere i dikotomien radikal/konservativ, eller liberal/konservativ, men står ganske sentralt plassert i evangeliet, som for øvrig virker som om er hans prosjekt. Evangeliet i dag. Hvis Jesus ikke lever i dag, lever han ikke, hvis kristendommen ikke har innvirkning på våre liv i dag, har den ikke betydning. «Gud er tilstede der mennesker møtes, det kirken lærer har utviklet seg over tid, sier han. All religion er tolket religion, som finner sine sosiale og kulturelle uttrykk.» Her er han sann Jesuitt og St. Ignatsius og Frans Xaviers etterfølger.

Paven har i sine snart fire år på Peters stol satt fokus på en rekke dagsaktuelle globale saker. Den skjeve nord-sør balansen, religionsfrihet, kritikk av forbrukssamfunnet — inkludert trafficking og forbruk av mennesker, — samt et fokus på ofte marginaliserte grupper som fattige, syke, migranter, eldre og urfolk. Og altså klima.

Frans er en leder som utfordrer oss alle på ulike måter, som får oss ut av egen komfortsone. Han gir barmhjertigheten et ansikt. Gjennom sin personlige karisma formidler paven det kristne menneskesynet med troverdighet, både gjennom ord og handling. Han tok mange av oss med storm, da han kom ut på ballkongen på Petersplassen i mars 2013 i enkel hvit bekledning og sa *Bona Sera*, God aften, knelte ned og ba oss alle om å be med ham og for ham.

Pave Frans har også lansert konkrete fredsinitiativ, blant annet for Syria, Irak, Ukraina, Colombia og den israelsk-palestinske konflikt. Det pavelige diplomati var en sentral aktør i den nylige gjenåpning av diplomatiske relasjoner mellom USA og Cuba.

Et viktig element i Frans' tenkning er alle troendes kall til å være fredsbyggere, både individuelt og kollektivt. Religionene skal og bør være del av løsningen, ikke problemet.

Det er blitt sagt om *Laudato Si'* at det er en ny «*Rerum Novarum*». Med det menes det at det er en tekst som tar opp en avgjørende og universell krise i tiden, og gir moralsk veiledning. Og paven understreker nettopp det, at klimaspørsmålet er ett av de viktigste spørsmålene i tiden.

Da encyklikaen ble presentert for FN, responderte Christiana Figueres, som ledet FNs arbeid med konvensjonen om klimaendringer, med å si at encyklikaen var en sterke kombinasjonen av moral, vitenskap og politikk, og la til; «denne kombinasjonen er like kraftfull som den er sjelden».

Paven sier, og jeg siterer dokumentet: «Enten vi er troende eller ikke-troende er vi enige om at jorden i sin essens er en felles arv, hvis frukter er ment for alle. For troende blir det et spørsmål om trofasthet mot Skaperen siden Gud skapte verden for alle. Følgelig må hver økologisk tilnærming inkludere et sosialt perspektiv som tar de fattiges og underprivilegertes fundamentale rettigheter med i regnestykket. Prinsippet om at den private eiendomsretten skal underordnes den allmenne adgang til godene, og som følge av det, alles rett til å bruke av dem, er en gyllen regel i sosial adferd og «den sosialetiske ordens grunnprinsipp». Den kristne tradisjon har aldri anerkjent den private eiendomsrett som absolutt eller ukrenkelig, og har understreket det sosiale formål for alle former for privat eiendom. Den hellige Johannes Paul II bekreftet med styrke denne læren i det han erklærte «Gud skjenket jorden til hele menneskeslekten til livets opprettholdelse for alle dens medlemmer *uten å utelukke eller favorisere noen*». Dette er tunge og sterke ord. Han vektla at «en form for utvikling som ikke respekterer og fremmer menneskerettighetene – personlige og sosiale, økonomiske og politiske, innbefattet nasjoners og folks rettigheter – vil heller ikke virkelig være mennesket verdig»» Sitat slutt.

Forrang for de fattige og det felles gode er gjennomgangstema i klima-encyklikaen, og strekker seg også til kommende generasjoner. De internasjonale økonomiske krisene har på brutalt vis vist oss de skadelige virkningen ved ikke å ha et felles mål med dem som lever i dag og dem som kommer etter oss. Vi kan ikke snakke om en bærekraftig utvikling uten en solidaritet mellom generasjonene.

Effektivitet og produktivitet kan ikke bare rettes mot individet. Jorden er gitt oss i lån - til forvaltning - vi må gi den videre i like god eller bedre stand.

Vi ødelegger jorden på en slik måte at jorden ødelegger oss, sier paven og advarer oss mot faren ved umiddelbar behovstilfredstillelse og overforbruk, og han ber oss om å bli med på en global økologisk konversjon. Og – sier paven: Det er håp!

Encyklikaen kom i forfjor sommer og allerede før den ble lansert, skapte den debatt, forventning og forargelse. NewYork Times, Washington Post og Financial times omtalte paveencyklikaen

lenge før den så dagens lys. Endel klimaskeptikere har vært og er forarget, ikke minst i USA. Jeb Bush som på det tidspunktet hadde lansert seg selv som en mulig republikansk presidentkandidat i USA uttalte at paven burde overlate til vitenskapsfolk å drive med klimaspørsmål, hvorpå paven responderte med å si at han var utdannet kjemiker, så det gikk helt fint. Hva Trump har sagt om den, vites ikke.

Avslutningsvis om selve dokumentet, kan jeg si at ved dette dokumentet har paven greid det ingen andre har fått til. Miljøbevegelsen har ikke lyktes i å gjøre klimasaken til noe som angår oss alle. Politikerne har ikke turt å løfte klimaendringene opp på et nivå som er viktig og riktig, og andre mennesker og aktører av god vilje har heller ikke lyktes. Heller ikke kirkeledere i og utenfor Den katolske kirke har lyktes før. Paven lyktes. Han lyktes i å plassere klima der det hører hjemme; som et universelt tema, som berører oss alle, og som kommer til å ha en innvirkning på alles liv. Ja! det er de fattigste som bærer den første og største byrden, men klimaendringene kommer til å få konkrete konsekvenser for oss alle. Paven har lyktes i å gjøre klimakampen til et moralsk anliggende.

Paven har lyktes i å gjøre klima til et anliggende for alle, katolikker som ikke-katolikker. Han henvender seg til alle. Alle troende og ikke-troende fordi vi deler den samme jorden, det samme hjemmet, uansett om vi tror det er skapt eller ikke, sier han.

Klima har helt klart blitt et tema som i mye større grad opptar Den katolske kirke. Visst var det mange som var opptatt av dette også tidligere, men paven har løftet dette opp og inn i besluttede organer og gjort det til et helt sentralt anliggende. Bispekonferansene, ulike organisasjoner og sammenslutninger jobber nå med dette, både nasjonalt og internasjonalt. Et spørsmålet Konferansen av europeiske bispekonferanser CCEE har stilt er: Hvordan vil vi bli husket? Vår generasjon har et valg. Mens generasjonene etter den industrielle revolusjon vil bli husket som de mest uansvarlige generasjonene, har vi mulighet til å bli husket annerledes. Vi vet hva som må til, både på klimaspørsmål og fattigdomsproblemtikk, men er vi villig til å gjøre det?

Det er den samme oppskriften på klimaspørsmål som fattigdomsbekjempelse: see, judge and act. Å ta vare på skaperverket er en del av den kristne misjon – det er ikke politikk selv om politikere ber oss holde fingrene fra fatet (Dette er jo noe Dnk kjenner godt). Kirken har alltid tatt opp sosiale spørsmål, det er kirkens sosiale uttrykk. Paven understreker at de viktigste sosiale utfordringene vi har i dag er fordeling og klima. Utfra dette springer fattigdom, krig, flyktninger osv.

Og paven har lagt vekt på den pastorale utfordringen Laudato Si' legger opp til. Hvordan gjør hver biskop, hvert bispedømme encyklikaen til sin. For det er det han ønsker og krever, og det var derfor sendte han ut encyklikaen til alle biskoper før den ble offentliggjort med håndskrevet hilsen, for at de skulle være klar. «Biskopene må undervise i dette, og det samme må prestene», sier han.

Og så det interreligiøse perspektivet – det er det samme. Skaperen har skapt oss og resten av skaperverket. Vår oppgave er å forvalte det til beste for vår generasjon og generasjonene som kommer. Vi gjør en ganske dårlig jobb, vi lar de som ikke har rotet, rydde – både de fattige av i

dag og neste generasjon. Vi må ta vårt ansvar både ved å «vende om», men også med å holde våre politikere ansvarlig.